

Taith Bywyd Gwyllt – 6 milltir Stad Ystangbwl, Sir Benfro

YR YMDDIRIEDOLAETH
GENEDLAETHOL
THE NATIONAL TRUST

Supported
by RIAS

Mae'r daith 6 milltir iachusol hon yn mynd â chi o gwmpas Gwarchodfa Natur Genedlaethol Stad Ystangbwl, wedi ei lleoli ym Mharc Cenedlaethol Sir Benfro. Gallwch ddarganfod cyfuniad anarferol o dwyni tywod, traethau a morlin ar ben clogwyni, gyda choetir a phyllau lili ychydig i'r mewndir.

Mynd yno:

Ar droed: via Llwybr Arfordir Sir Benfro

Bws: rhif 387 Coastal Cruiser o Benfro - gweler www.pembrokeshiregreenways.co.uk

Beic a char: 6milltir o Benfro (ar y B4319) i'r stad **Rheilffordd:** Penfro 6 milltir

Map a chyf. grid: OS Landranger 158: SR992958 (Stackpole Quay); SR977938 (Broadhaven South); SR968947 (Bosherton Lily Ponds)

Cyfleusterau: Toiledau a pharcio ym Mhyllau Lili Bosherton, **De Broadhaven** a **Chei Ystangbwl**. Ystafell de a thafarnau yn Bosherton a phentref Ystangbwl. Mae Canolfan Ddysgu Awyr Agored Ystangbwl yn darparu ar gyfer grwpiau ysgolion. Gellir aros yng Nghanolfan Ystangbwl a bythynod gwyliau'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol sydd gerllaw.

Cysylltwch â ni: ffôn: 01646 661359; stackpole@nationaltrust.org.uk; cod post: SA71 5DQ

Pwyntiau diddorol:

- ✿ **Traethau bendigedig:** Broad Haven (ardderchog ar gyfer ymdrochi) a Barafundle (y traeth gorau ym Mhrydain yn 2005 oherwydd ei neilltuaeth a'i dywod euraid).
- ✿ **Adar:** Gwelir (ac fe aroglir!) nythfeydd o adar môr yn magu yn cynnwys y llurs a'r wylog ar y clogwyni o gwmpas Trwyn Ystangbwl. Chwiliwch hefyd am y frân goesgoch; gallant fod yn acrobatig wrth hedeg ac yn hyfryd i'w gwyllo. Gallwch weld y creyr glas ac adar dŵr yn gaeafu ar y llyn.
- ✿ **Anifeiliaid:** mae yna ddyfrgwn yn ardal y llyn ond fe fyddwch yn lwcus iawn i weld y mamaliaid celgar hyn. Ceir naw o rywogaethau o ystumod yn Ystangbwl, yn cynnwys yr ystum pedol mwyaf a'r lleiaf. Mae llawer ohonynt yn clwydo yn yr hen adeiladau ar y stad.
- ✿ **Pryfed:** gyda'r fath amrywiaeth o gynefinoedd dŵr croyw, mae yna dros ugain rhywogaeth o was y neidr yn Ystangbwl – mae pob rhywogaeth yn ffafrio dŵr o fath gwahanol.
- ✿ **Fflora:** fe welwch arddangosiadau ffantastig o lili'r dŵr ar Byllau Lili Bosherton. Mae'n werth ymweld â gweirgloddiau Cwningar Ystangbwl hefyd ym misoedd yr haf pan fydd y blodau gwyllt yn eu blodau.
- ✿ **Cwningar Ystangbwl:** Mae archaeoleg o'r Oes Efydd a'r Oes Haearn wedi ei ddarganfod ar y llwyfandir gwyntog hwn y tu cefn i'r traethau a'r clogwyni. Mae'r tywod wedi diogelu gweddillion olion aradr a phrint carnau gwartheg cynhanesyddol. Yn awr mae'r ardal yn cael ei phori unwaith eto gan ferlod, gwartheg a defaid i helpu i gynnal y gweirgloddiau yn y cyflwr gorau posib ar gyfer bywyd gwyllt.

Lleoedd yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol gerllaw

Tŷ'r Masnachwr Tuduraidd yn Ninbych-y-Pysgod a Gardd Goedig Colby

Mae dyfrgwn yn byw yn yr afonydd dŵr croyw yn Ystangbwl gan fwydo ar llywod a physgod eraill. Maent hefyd yn defnyddio'r môr felly fe ellir gweld ôl eu traed ar y traeth yn gynnar yn y bore

The Mammal Society

Mae Ystangbwl yn un o'r ychydig leoedd ym Mhrydain lle mae'r frân goesgoch yn byw. Gellir eu gwahaniaethu oddi wrth frain eraill gan eu pigau a'u coesau coch. Edrychwch arnynt yn disgyn ac yn deifio ar y stad

Nell/Nature Conservation

Mae'r fursen hon yn nodedig am ei chorff a'i hadennydd glas metelig llachar. Mae'n un o nifer o fursenod sydd yn Ystangbwl o gwmpas y llynoedd ac yn y Mere Pool Valley

Marilyn Smith

'Glannau llynoedd, coetir, gwely cyrs, cors, twyni sy'n gyfoeth o flodau a nythfeydd o adar y môr – mae popeth yn Ystangbwl ac fe allwch weld llawer o'r cynefinoedd hyn a'r bywyd gwyllt ar dro fer'

Pellter, tirwedd a hygyrchedd

Taith gylchol chwe milltir (10 km) gyda rhai llethrau serth ac ymylon clogwyni. Y daith yn anaddas i gadeiriau olwyn, ond mae yna lwybrau wrth y llyn a llwybrau coediog sy'n hygyrch o Ganolfan Ystangbwl (taflen ar gael gan y stad neu drwy'r post ar gais).

Mae'r ystafell de yng Ngheï Ystangbwl yn gwbl hygyrch fel y mae'r toiledau yn Bosherton, Canolfan Ystangbwl a Chei Ystangbwl.

Y daith a chyfarwyddiadau

1. Cychwyn ym maes parcio Bosherton. Cerdded i lawr at ymyl y llyn, troi i'r chwith, dilyn llwybrau dros ddau sarn a phont garreg isel (y Bont Welltog).
2. Dilyn y llwybr tuag at draeth Broad Haven. Yma gallwch ychwanegu 1 filltir at eich taith a fforio'r diarffordd Mere Pool Valley, efallai'r man gorau ar y stad am bili pala, gwas y neidr a blodau gwylt. Neu trowch i'r chwith i fyny at lwybr pen y clogwyni.
3. Daliwch i gerdded ar lwybr yr arfordir. Cadwch lygad am frafn coesgoch, cyn cyrraedd nythfeydd yr heligog a'r llurs ar Drwyn Ystangbwl. Ar ddiwrnod clir gallwch weld Ynys Lundy ar y gorwel.
4. O drwyn Ystangbwl dilyn llwybr yr arfordir i lawr i Fae Barafundle. Mae twyni tywod a choetir yn gefndir i'r traeth hardd yma lle ceir amrywiaeth wahanol o fywyd gwylt. Croesi'r traeth a dringo cyfres hir o risiau cerrig at y clogwyni olaf cyn Cei Ystangbwl.
5. Fforiwch yr harbwr bychan hwn o'r ddeunawfed ganrif ac efallai gymryd hoe yn Ystafell De'r Tŷ Cychod. Ewch i gefn y maes parcio a dychwelyd i'r mewndir ar draws y caeau.
6. Os byddwch chi braidd yn flinedig, ewch ar y bws Coastal Cruiser oddi yma yn ôl i Bosherton, Broadhaven neu Benfro (Mai – Medi). Croesi Pont yr Wyth Bwa ger safle'r hen Lys Ystangbwl (fe ddymchwelwyd y plasty yn 1963 ond mae nifer o dai allan a bythynod yn aros). Mae'r lle'n gartref i lawer o ystlumod. Trowch i'r chwith gan ddilyn y llwybr wrth y llyn i lawr at y Bont Welltog, ac ailroedio'ch llwybr yn ôl i Bosherton.

Fel elusen sy'n annibynnol ar y llywodraeth, mae'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol yn dibynnu ar haelioni ei chefnogwyr i barhau i ofalu am ein cefn gwlad a'n bywyd gwylt fel y gall pawb fwynhau harddwch yr awyr agored am genedlaethau i ddod

Darganfyddwch fwy: www.nationaltrust.org.uk